

„EVROPA SE BRANI, A MOŽDA I SAHRANJUJE U BOSNI“

Govor Alije Izetbegovića na Konferenciji u Londonu, 26.8.1992. godine

„Dolazim iz Bosne i Hercegovine, najmlađe države članice Ujedinjenih nacija, zemlje koja je postala žrtva brutalne agresije. Nosim vam pozdrave njenih građana, zahvalnost za ono što ste za nju učinili i zamjerke za ono što ste propustili da učinite.

A ono što ste propustili učiniti za Bosnu i Hercegovinu, propustili ste da učinite za sebe. Jer u Bosni se, u neravnopravnoj borbi, pokušava da odbrani jedan eminentno evropski princip života i odnosa među ljudima i društvenim i nacionalnim grupama. To je princip različitosti i uzajamne tolerancije, čega je Bosna i Hercegovina, uprkos svim historijskim iskušenjima, uvijek bila i što i danas sa utopijskom upornošću pokušava da ostane.

Prema zamisli beogradskih vlastodržaca, čiji se predstavnici nalaze u ovoj sali, Bosna i Hercegovina je nakon raspada Jugoslavije trebala ostati u nekoj smanjenoj Jugoslaviji (ili „velikoj Srbiji“, kako je svijet obično naziva) zajedno sa Srbijom i Crnom Gorom. Na održanom referendumu narod je to odbio uvjerljivom većinom. Volju naroda priznala je Evropa, a zatim i najveći dio civiliziranog svijeta. Ali, ovu volju nije priznao i prihvatio beogradski režim.

Usljedila je osveta i pokušaj da se golom silom nametne željeno rješenje. Protiv tek stvorene države i njenog golorukog naroda pokrenuta je mašinerija jedne od najopremljenijih armija u Evropi. Više od 2.400 oklopnih borbenih vozila, više od 1.800 artiljerijskog oruđa različitog kalibra, avijacija i raketni sistemi JNA, uključujući više od 100.000 vojnika JNA kojima se pridružilo isto toliko neregularne stranačke vojske SDS-a, nasrnuli su na mladu državu bez zaštite i odbrane. Brzo je okupirano više od polovine zemlje. Sa nešto nabrzinu skupljenog lakog oružja, narod je pružio i nastavlja da pruža otpor u Sarajevu, Goraždu, Srebrenici, Bosanskom Brodu, Brčkom, Jajcu, većim dijelovima Hercegovine i centralne Bosne, Cazinskoj krajini i relativno širokom pojasu u dolinama rijeka Bosne i Neretve. To je značajan, uglavnom urbani i industrijski dio Bosne.

Poštovana gospodo, ovo nije običan rat, niti je osvajanje u koje je krenula Srbija obična okupacija. To je genocidni rat protiv civilnog stanovništva i njegovih vjerskih, nacionalnih i kulturnih vrijednosti. Gradovi su porušeni, nepoželjno stanovništvo ubijano i rastjerano. Poput crnih gljiva, širom Bosne i Hercegovine niču koncentracioni logori u kojima se ljudi i žene ubijaju ili umiru polagano od gladi i torture. U jezicima civiliziranih zemalja, nema dovoljno ružne riječi da se imenuje i opiše zločin koji se zbiva.

To se sve događa u Evropi, pred vašim očima i gotovo u vašem prisustvu. Kao što vam je poznato, početkom ove godine, pod pokroviteljstvom Evropske zajednice, otpočeli su pregovori triju najjačih političkih stranaka u bosanskom parlamentu, o osnovama ustavnog uređenja buduće Bosne i Hercegovine. Dok su pregovori bili u toku, jedan od partnera, Srpska demokratska stranka, priključila se agresiji i otpočela je rat protiv legalne vlasti. Najveći dio zločina protiv civilnog stanovništva u BiH naredili su i izvršili upravo vođe i pripadnici ove stranke.

Sada se od nas traži da nastavimo pregovore kao da se ništa nije dogodilo. Kao da gradovi nisu porušeni, kao da stanovništvo nije poubijano i rastjerano, a nepovjerenje i mržnja posijani.

Pregovarati se može, ali danas prvo o obustavi agresije i otklanjanju njenih posljedica, a zatim o budućem uređenju BiH.

Obustava agresije i otklanjanje njenih posljedica uključuju:

- trenutačni prekid vatre;
- povlačenje JNA i uz nju vezanih paravojski sa teritorija Bosne i Hercegovine u skladu sa Rezolucijom Savjeta sigurnosti broj 752;
- vraćanje prognanog stanovništva u njihove domove i sela;
- vraćanje opljačkane imovine i naknada ratne štete;
- utvrđivanje odgovornosti za ratne zločine.

Ako agresor ne prihvati ove uvjete, potrebno ga je na to prisiliti sljedećim mjerama:

1. Efikasnom kontrolom sankcija protiv Srbije i Crne Gore, uvedenih Rezolucijom 757 Savjeta sigurnosti. Prema našim informacijama, neke zemlje ozbiljno krše odredbe ove Rezolucije;
2. Pooštavanjem ovih sankcija;
3. Eliminacijom teškog naoružanja agresora. Ova eliminacija se može postići: ili
 - a. koncentracijom tog naoružanja i njegovim stavljanjem pod kontrolu legalne vlade BiH ili međunarodne zajednice, ili
 - b. uništenjem tog naoružanja vojnom akcijom iz zraka.

Za prvo postoji Rezolucija Savjeta sigurnosti (752/92), koja nije provedena. Za drugo bi trebalo donijeti novu rezoluciju. Molim vas da takvu mjeru, po potrebi, podržite;

4. Omogućavanjem legalnoj vlasti Bosne i Hercegovine da naoruža svoje jedinice. S tim u vezi je naš zahtjev za ukidanje embarga na uvoz oružja ili izuzimanje BiH od tog embarga. Vjerujem da prihvatate da jedna međunarodno priznata država, na koju je izvršena agresija, ima pravo na samoodbranu;
5. Na granici prema Srbiji i Crnoj Gori potrebno je obrazovati kontrolni pojas da bi se spriječilo ubacivanje novog naoružanja i svježih trupa za nastavak agresije. Za ovo bi bilo dovoljno oko 1500 vojnika međunarodnih snaga (30 kontrolnih punktova po 50 vojnika).

Kao što se vidi, mi, sa izuzetkom posljednje tačke, ne tražimo nikakvu pješadiju, nikakvih 150 ili čak 300 hiljada vojnika, čime protivnici pomoći Bosni pokušavaju zaplašiti evropske vlade i javnost.

Mi imamo dovoljno naših momaka spremnih da se bore za oslobođenje svoje zemlje, ali oni nemaju oružje.

Iz materijala ove Konferencije poznato nam je da se predviđa obrazovanje radne grupe za BiH. Mi smo spremni saradivati, ali smatramo da ona mora biti znatno šira od dosadašnje. U njoj treba da se nalazi i jedan predstavnik KEBS-a, a po mogućnosti i iz Fondacije za ljudska prava Američkog kongresa, koja nam je u tom smislu ponudila svoju pomoć i saradnju. U svakom slučaju, ta grupa, bez obzira kako sastavljena, treba prvo da dobro prouči demografsku kartu BiH, da bi shvatila da je problem Bosne u velikom broju izmiješanih nacija. Etnički čista područja u BiH su izuzetak, a na izuzecima se ne mogu praviti rješenja.

Naša vlada je pripremila i studiju o budućem ustavnom uređenju Bosne i Hercegovine. Ja o tome ovdje ne bih detaljnije govorio. Želim da iznesem samo dva osnovna principa na kojima bi se temeljio budući ustav zemlje:

1. Bosna i Hercegovina će biti demokratska, sekularna država, zasnovana na suverenitetu građanina i ravnopravnosti nacija;
2. Ona će biti decentralizirana država sa širokom regionalnom i lokalnom samoupravom.

Predviđena su dva instrumenta da se ovi principi osiguraju u praksi:

1. Vijeće naroda kao drugi dom parlamenta (sada taj dom ne postoji) sa odlučivanjem na principu konsenzusa o najvažnijim pitanjima, što implicira i pravo veta;
2. Tribunal (sud) za nadzor nad provođenjem ustava i poštivanjem ljudskih i nacionalnih prava, sastavljen od devet uglednih pravnika – tri domaća i šest koje bi imenovale međunarodne institucije. Mandat ovog tribunala trajao bi pet godina.

U pogledu rješavanja problema koji su nastali disolucijom Jugoslavije, želim ukratko da kažem sljedeće: prihvatamo u cijelosti stavove i kriterije Arbitražne komisije EZ (Badinterove komisije), kako one koje se tiču međunarodnog priznanja novonastalih država, tako i one koji se odnose na pitanja sukcesije.

SR Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) ne mogu biti izravni nasljednici SFR Jugoslavije, a nova država (SR Jugoslavija) može biti priznata samo pošto se utvrdi da su u njoj i normativno i u praksi garantirana ljudska i nacionalna prava građana, naroda i manjina. Nikakvi kompromisi u ovom pogledu ne mogu se prihvatiti.

Odbijte planove o podjeli Bosne i Hercegovine i suzbijte apetite takve vrste! Ako to ne učinite, agresor će umjesto kazne dobiti nagradu, a dvomilionski muslimanski narod ostao bi bez domovine. U tom slučaju, njegov lošiji dio otišao bi u kriminalce, a bolji u osvetnike. Ovi drugi bi zatim krenuli da se svete za divljaštva agresora i ravnodušnost svijeta. A to bi moglo trajati godinama.

Konačno, Bosna i Hercegovina je evropska zemlja, a njen narod evropski narod. Pa i zlo koje nas je zadesilo nije došlo iz Azije, nego je evropskog porijekla. Agresor je u sebi

ujedinio dva otrova: fašizam (rasizam i ekstremni nacionalizam) i boljševizam (potpuni nesmisao za pravo i zakon). Oboje su evropski proizvodi.

Ne možete pustiti Bosnu i Hercegovinu da umire pod čizmom ova dva zla, a zatim odlaziti na sastanke i govoriti o novom svjetskom i evropskom poretku. Evropa se danas i brani i gradi – i možda – sahranjuje u Bosni. Neko je rekao da je poslije Auschwitzta poezija besmislena. Poslije srušenog Sarajeva i porobljene Bosne i Hercegovine, svaki razgovor o novoj Evropi postat će, također, besmislen.

Hvala na pažnji.“